

finestra

Jupta Itoewaki

“Una perspectiva indígena sobre la
pervivència de la humanitat a la Terra”

TED Salon
Setembre 2022

Fotografia: TED Salon

Jupta Itoewaki (1988) és una activista política de Surinam que dedica la seva lluita a la causa indigenista. Ha impulsat diferents entitats per defensar els drets de les tribus de l'Amazones i ha participat en fòrums internacionals per reclamar-ne el reconeixement. La relació de les comunitats indígenes amb el medi ambient esdevé un dels pilars en la protecció d'hàbitats naturals, una manera de fer que pot ser clau per conservar la biodiversitat del nostre planeta.

Molo ka mana tēw iwekitomo? Soc una dona indígena de la selva amazònica. No semblo indígena, oi? Em pregunten sempre: «Ets indígena?». Però no us preocupeu, ho entenc. Aposto que esperàveu una dona indígena exòtica amb la cara pintada i plomalls al cabell. Probablement també amb arc i fletxa. Bé, avui no parlaré de l'aspecte dels indígenes. Avui vull parlar-vos de la perspectiva indígena, el que significa i com pot ajudar a canviar aquest món.

Soc de Surinam, l'únic país de parla holandesa d'Amèrica del Sud. També es coneix ara mateix com el país més verd del món. Això no ho sabíeu, oi?

Surinam encara és en un 93% bosc verge, amb una població de menys de 600.000 persones. Soc del sud de Surinam, prop de la frontera amb el Brasil i la Guyana Francesa. Soc de l'Amazònia, soc wayana.

Vaig néixer en un petit poblet de 150 wayanans. L'inici de la meua vida va ser complicat. A la nostra cultura, quan la teua parella moria, havies d'esperar almenys dos anys abans de començar una nova relació; això em va explicar la meua àvia. Quan la dona

del meu pare va morir, ell va decidir que no podia esperar i va prendre una nova amant, la meua mare, que en aquell moment només tenia 16 anys, i va quedar embarassada. A més a més, sens dubte en la nostra cultura i potser també en la vostra, es considera vergonyós quan et quedes embarassada i no convius en parella. Per això, la meua mare va intentar avortar diverses vegades. Tot i que, com podeu veure, no va tenir èxit.

Malgrat aquests intents no exitosos, sí que em va deixar amb alguns problemes de salut, però vaig sobreviure.

Durant molt de temps em van dir «anolitpë», que literalment significa escombraries. El meu pare va negar que fos filla seva, per la pressió de la seva família. Però per sort, els pares de la meua mare van decidir criar-me. Amb tot, va ser difícil, ja que la resta de la meua comunitat em tractava constantment com a escombraries.

Quan tenia cinc anys, els meus avis, sobretot la meua àvia, van decidir que era millor que anés a la capital de Surinam a estudiar, a fer alguna

El 80% de tota la biodiversitat del món es troba dins de territoris indígenes

cosa de la meua vida. Així que vaig fer la meua petita maleta. Vaig pujar a un avió amb un amic de la família que amb prou feines coneixia, i per primer cop a la meua vida, vaig sortir del meu poble. Recordo que amb només cinc anys, estava decidida a tornar-hi per demostrar-los que era més que unes escombraries. Aquest amic de la nostra família i la seva dona es van convertir en els meus pares adoptius. I he estat la segona filla que ells sempre havien volgut. I sí, la meua família d'acollida és d'un poble tribal anomenat Saamaka, i viuen com indígenes.

I aquí està la qüestió. Fins i tot vivint lluny, a la capital de Surinam, anant a una escola no indígena, envoltada de gent no indígena, encara era indígena. La meua visió del món i el meu ADN encara estaven modelats per aquell llegat, per aquelles tradicions. Perquè a totes les vacances d'estiu, podia tornar a visitar els meus avis i aprendre aquells aspectes culturals extraordinaris pel fet de ser wayana.

Així que sí, tenia el bo i millor d'ambdós mons. Tinc el millor dels dos mons. I en ambdós mons era i soc indígena.

Del que em vaig adonar és que fins i tot lluny, a la capital, vaig tenir el privilegi de viure al país més verd de la Terra, gràcies als pobles indígenes, gràcies a la tutela indígena. Som els protectors dels boscos, de manera que protegim aquest món. El 80% de tota la biodiversitat del món es troba dins de territoris indígenes. Permeteu-me que ho repeteixi per si no ho heu entès. El 80% de tota la biodiversitat del món es troba dins de territoris indígenes. L'Amazònia, d'on soc, és la llar de més espècies vegetals i animals que qualsevol altre ecosistema terrestre d'aquest planeta, incloses 40.000 espècies vegetals, 2.200 peixos i 427 mamífers. Una de cada deu espècies d'ocells del món viu a l'Amazònia, que ha estat habitada per pobles indígenes durant milers d'anys.

Ara, intenteu imaginar-vos-ho, quan venen persones no indígenes a la meua comunitat per intentar ensenyar-nos sobre la gestió sostenible o de la conservació dels boscos.

Nosaltres som els boscos, respirem els boscos. Ni tan sols sabem traduir «gestió forestal sostenible» a la nos-

tra llengua, perquè per a nosaltres és simplement una manera de viure.

Som els protectors dels boscos. És gràcies a nosaltres que al món hi queden boscos per protegir.

Crec, creiem, que la protecció del planeta l'haurien de fer els indígenes que ho han estat fent durant tot aquest temps. Per això el treball que estic fent amb la meua comunitat és tan important. Ja no soc escombraries. Estic reciclada.

Sí, estic reciclada. L'Amazones, d'on soc, és veritablement únic. I de vegades, com a éssers humans, intentem canviar les coses tan ràpidament, i intentem posar les nostres necessitats individuals per davant del bé col·lectiu. I a causa d'aquest canvi que va massa ràpid, finalment causem una destrucció que ens destruirà a tots. Així que avui estic aquí per ensenyar-vos com vosaltres i jo podem protegir aquest món a la manera indígena.

Què és la tutela indígena? Hi ha cinc paraules clau de les quals tots podem aprendre des de la perspectiva indígena. La primera és la respon-

Una relació basada en el respecte mutu elimina la tendència a exercir poder els uns sobre els altres

sabilitat. Responsabilitat envers el nostre territori, que portem milers d'anys cuidant-lo bé. Ens sentim responsables de la Mare Terra. També podeu fer-ho tots vosaltres. Demostrar la responsabilitat mitjançant l'acció. No tingueu por de dir: «No ho sé, esbrinem-ho junts». Assistiu a activitats organitzades per comunitats indígenes. Dirigiu amb l'exemple. Parleu de descolonitzar i indigenitzar l'ensenyament amb els companys. Connecteu-vos amb indígenes, empresaris, artistes, conferenciant i artesans a la vostra feina i a la vostra vida. Apreneu sobre la responsabilitat en el context de la nostra existència.

La segona «R» és el respecte. Hem de respectar-nos els uns als altres. De la mateixa manera que jo respecto el vostre món occidental, vosaltres hauríeu de respectar el meu món. Respecte és una paraula que és un concepte que sovint s'entén com abstracte més que basat en l'acció. Pot ser molt difícil trobar exemples concrets per demostrar què és el respecte. Tots podem convertir-nos en guardians d'aquest món. Respectar la nostra manera de viure. Respectar els nostres coneixements.

Respectar la nostra manera de prendre decisions. Respectar la integritat cultural dels nostres pobles indígenes. Ha funcionat durant molts segles.

La tercera «R» és relació; tracta de la relació dels indígenes amb la seva terra ancestral. Col·laborar amb les comunitats indígenes. És molt important entendre la naturalesa de la relació entre les terres, les cultures i l'espiritualitat ancestrals. Participar d'aquesta manera requereix un compromís a llarg termini i un aprenentatge mutu. Una relació basada en el respecte mutu elimina la tendència a exercir poder els uns sobre els altres. És una cosa que tots podem aprendre, practicar i millorar.

La reciprocitat, la quarta, és la idea d'acceptar el fet que donar i rebre connecta les persones, les creences i les accions. No es tracta només de diners, els que tenen recursos no tenen tot el poder. No haurien de tenir tot el poder. Donar i rebre del que ens dota la Terra també forma part d'un principi curatiu virtuós. D'aquesta manera, fins i tot la comunitat indígena «més pobra» ens pot revertir a tots.

L'última «R», la redistribució. Redistribució de les nostres terres ancestrals. La meua gent, per exemple, no tenim cap dret a la terra reconegut legalment. Perquè les nostres terres ancestrals s'han distribuït a tercers com a concessions de mineria i tala. El 80% de la biodiversitat restant al món es troba en comunitats indígenes, com he insistit abans. Inclou llocs que són essencials pel nostre clima global, la nostra aigua dolça i la seguretat alimentària. Aquests són llocs vitals per a tots nosaltres. Ajudeu a assegurar els drets sobre la terra dels pobles indígenes, uniu-vos a nosaltres, doneu-nos suport en la nostra lluita, assegurant als indígenes els mitjans per protegir les seves terres. Tots ens en podem beneficiar d'això, assegurant als indígenes el poder econòmic i la independència cultural perquè puguin reeixir en la protecció, la defensa i el govern dels seus territoris ancestrals.

Així, inicialment, quan la meua comunitat em va llençar com una escombraria, només pensaven que feien el que estava bé. Pensaven que estaven fent el millor, perquè havien après aquelles coses del poder occidental, dels poders colonials i les normes

És clau una relació més sana amb les comunitats indígenes per tenir una relació més sana amb el planeta que protegim

occidentals. I després van aprendre millor. Van aprendre que jo també tinc valors importants i únics. I sabeu què? Tots estem fent el mateix amb el nostre planeta. El desbaratem, l'estem llençant a les escombraries. Potser només durant un temps, perquè no en sabem més. Només per adonar-nos de com necessitem la Terra perquè contribueix de manera única a les nostres vides i ens sosté. És clau una relació més sana. És clau una relació més sana amb les comunitats indígenes per tenir una relació més sana amb el planeta que protegim els pobles indígenes. I aleshores tots ens podrem reciclar.

I podrem prosperar i sobreviure en aquest planeta que anomenem Terra.

Gràcies. ■